

ВИКОНАВСЬКА ТВОРЧІСТЬ

УДК 78.071

Остан Майчик

ДІЯЛЬНІСТЬ КОМПОЗИТОРІВ-ПРАКТИКІВ ГАЛИЧИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО МУЗИЧНО-ХОРОВОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ РЕГІОНУ

У статті здійснено розгляд чинників формування особливостей хорового творчого доробку композиторів-практиків Галичини ХІХ – поч. ХХ століття. Виявлено його зумовленість репертуарними потребами, рівнем та призначенням очолюваних колективів, соціокультурними запитами, полінаціональними традиціями регіону та характером фахової освіти.

Ключові слова: композитор-практик, хорова творчість, регіональні традиції.

Українське хорове мистецтво та хоровий рух загалом віддавна привертала увагу дослідників, оскільки історично складали осердя духовного життя народу і найповніше відображали світоглядні зміни та еволюцію національної самоідентичності в умовах тривалої бездержавності. Відтак хорові колективи вельми часто переростали суто мистецькі завдання і ставали суспільно-національними осередками, в яких формувались прототипи майбутніх державницьких структур. Розвиток хорової традиції західноукраїнського регіону у ХІХ столітті (та Галичини зокрема) був тісно пов'язаний з літургічною практикою, осередками музичної освіти та суспільно-культурними інституціями. Метою даної статті є виявити соціокультурні чинники та регіональні традиції, що сформували підґрунтя хорової творчості композиторів-практиків Галичини.

Наймасштабнішими працями, де розглядаються загальнокультурні та мистецькі процеси у Західній Україні, є дослідження О.Гринюк [2], музичне мистецтво Галичини зокрема – Л.Мазепи [4], І.Бермес [1], С.Стельмашука [11], Л.Мороз [7], М.Бурбана [2] та ін.

Визначним центром плекання музично-хорового мистецтва регіону у першій половині ХІХ ст. став Перемишль. Тут при його катедральному соборі діяв дяківський інститут, а у 1828 році було організовано мішаний хор та українську співацько-музичну школу, де навчання вели чеські композитори, диригенти і педагоги А.Нанке, В.Серсавій, Ф.Лоренц, Л.Седляк, що послужило підставою формування важливого для музичного мистецтва краю високопрофесійного виконавсько-освітнього осередку [3]. На зразок львівського та перемиського осередків духовного співу церковні хори почали виникати на Дрогобиччині та інших регіонах і вже на початку ХХ ст. майже в кожному селі при церкві діяв хор.

У середині ХІХ століття істотними осередками української церковної музики стала духовна семінарія та бурса Ставропігійського інституту, серед організаторів музичного життя слід назвати громадських діячів та керівників хорів: Г.Шашкевича, Я.Нероновича, І.Сінкевича, згодом – М.Вербицького, І.Лаврівського та ін. Композиторами-практиками, які поєднували в собі діяльність діячів-організаторів, фольклористів, режисерів, диригентів і творців репертуару другої половини ХІХ ст. (солоспівів, інструментальних творів, музики до театральних вистав, фольклорних обробок, світських та духовних хорових композицій) були Петро Любович, Максим Копко, Теодор (Федір) Богдан Леонтович, Олексій Заклинський, Ромуальд Зарицький, Микола Кумановський, Матвій Рудковський, І.Купріян, А.Кужеля, Р.Ганінчак. Саме їх твори, поряд з композиціями М.Лисенка, М.Вербицького, І.Лаврівського, С.Воробкевича, А.Вахнянина, В.Матюка, О.Нижанківського найширше виконувались у тогочасних концертних програмах.

Так, **Матвій Рудковський** – диригент бурси Ставропігійського інституту у Львові та викладач музики у різних навчальних закладах є автором хорів «Щастя нам, Боже» (на сл. І.Гушалеви́ча, 1849), «Молитва дівиці», «Многая літа» (обидва 1869), ряд духовних творів [9, с. 24–25]. Випускник духовної семінарії у Львові **Петро Любович** – диригент церковного хору у Перемишлі (від 1854 р.) є автором «Служби Божої». Інший вихованець цього навчального закладу – керівник семінарського хору, скрипаль та цитрист **Дмитро Андрійко** – автор «Вінка з народних мелодій» та «П'єс для пінія в «Кобзарі»», що включають тридцять хорових фольклорних обробок [6, с. 174–175]. У бурсі при

вищезгаданому Ставропігійському інституті у Львові та у вчительській семінарії отримав освіту, у тому числі і музичну **Василь Верховинець** (Костів)*, який практикував як хормейстер театру «Руської бесіди» у Львові (1899) та групі М. Садовського (1906).

Українське хорове мистецтво Галичини розвивалося завдяки інтенсивній багатосторонній діяльності численних співацьких та хорових товариств, також національних об'єднань іншого спрямування з хорами при них, серед яких «Боян»**, «Теорбан», пізніше – «Союз співацьких і музичних товариств», а також «Руська бесіда», «Просвіта», «Січ», «Сокол». Кожна з цих інституцій несла в собі потужний заряд прагнення до піднесення національної свідомості, розвитку української культури, науки, освіти, мистецтва. Під їх впливом організуються аматорські духові оркестри, танцювальні, драматичні, гімнастичні гуртки та самодіяльні хорові колективи у селах Іванцево, Зубрці, Сапагів, Присівці, Острів, Печеніжин, Верхнє Синевидне, Скала, Струсів, Настасів та ін. [6, с. 20–24]. Згодом до них долучаються хорові колективи «Сурма», чоловічі хори міщанського товариства «Зоря» у Львові, Дрогобичі та Бориславі, співочі гуртки «Робітничої громади», що діяли в Дрогобичі, Східниці, Стебнику. Чимало з них брало участь у нотовидавничій справі, організації мистецьких конкурсів, надавало матеріальну допомогу для навчання українських музикантів за кордоном.

При співучасті Андрія Чайковського та відомого українського композитора і диригента Остапа Нижанківського в Бережанах було відкрито хорове товариство «Бережанський Боян», яке стало центром культурно-освітнього життя цього регіону Тернопільщини. Деякий час у «Бережанському Бояні» працював відомий композитор Денис Січинський. Спів у гімназії був факультативним предметом: його вели керівники Бережанських хорів, а підготовкою до концертів керували самі учні [10].

У зрілі роки головою хорового товариства «Станиславівський Боян» працював проф. Микола Лепкий а його диригентом – І. Смолинський. Це товариство включало хор, музичну школу, драматичний гурток, нотну бібліотеку, музичне видавництво. «Станиславівський Боян» випустив у світ 22 нотні випуски, де були вперше опубліковані деякі твори Дениса Січинського, Михайла Вербицького, Сидора Воробкевича, Миколи Лисенка, Остапа Нижанківського, Йосипа Кишакевича та інших.

В різні роки хор «Станиславівський Боян» очолювали такі видатні музиканти, як Д. Січинський, В. Безкоровайний, І. Смолинський, Я. Барнич, І. Недільський, серед яких більшість – композитори-практики. «Боян» виступав на численних національних урочистостях (зокрема в 1903 р. вітав Миколу Лисенка з нагоди його приїзду до Станиславова).

Діяльність українських хорових товариств розгорталась у співпраці з цілим рядом польських мистецьких об'єднань, зокрема: Товариством Чоловічого Співу «Гармонія», Співочим Товариством «Лютня» («Lutnia»), «Ехо» («Echo»), «Товариством Шанувальників Музики» («Towarzystwo miłośników muzyki»), «Літературно-Мистецьким Казино» та «Союзом Музичних і Співацьких Товариств Польських і Руських», створеним з метою реалізації особливо масштабних мистецьких проектів спільними зусиллями польської та української громад. У їх репертуарі поєднувалися хорові композиції українських, інонаціональних місцевих композиторів та приклади світової класики, що зміцнювало міжнародний статус українського хорового мистецтва, створювало прецеденти міжнародної мистецької співпраці.

Друга половина XIX ст. знаменна розбудовою і поширенням музичного шкільництва різних рівнів, де серед однопрофільних та багатопрофільних закладів функціонували фахові навчальні установи з вокально-хоровим спрямуванням [4, с. 95–115, с.119–120]. Композитори з духовною освітою у цей період все активніше залучаються до співпраці з аматорськими хоровими колективами, заповнюючи репертуарні прогалини та все нові виконавські потреби в умовах національного самоствердження та професіоналізації форм концертного життя. Випускник Львівської духовної семінарії, священник, **Микола Кумановський** був керівником кількох хорових колективів та композитором. Серед хорових жанрів у його доробку: Заупокійна Служба Божа, Панахида (1911), 4 в'язанки українських народних пісень для хору (1880 – 1909). Чимало його хорових композицій було

* Керівник Полтавської окружної капели, організатор хорових колективів «Чумак» та «Жінхоранс» (1930), автор хореологічної праці «Теорія українського танцю» та засад етнопедagogіки у дослідженні «Весняночка» (1923). Розстріляний за наказом НКВС.

** Після заснування хорового товариства «Боян» у Львові 24 грудня 1890 р. подібні товариства були відкриті в Перемишлі (1891), Бережанах (1892), Стрию (1894), Коломиї та Станіславові (1895), Чорткові (1898), Чернівцях (1899), Дрогобичі, Снятині і Тернополі (1901), Болехові (1908), Самборі (1914), Бориславі та інших місцевостях.

видано підручною бібліотекою «Львівського Бояна», що свідчить про їх велику популярність [9, с. 164; 6, с. 171]. Ще один священнослужитель (випускник Львівської духовної семінарії, у якій керував хором) **Максим Копко** – хоровий диригент, композитор-аматор, педагог, громадський діяч. Разом з Й.Кишакевичем та адвокатом Т.Кормошем він заснував у 1891 році «Перемиський Боян», у 1892–1907 рр. – викладав музику і керував хором жіночої семінарії у Львові, а згодом – у Харкові. Серед його хорових композицій – кантата «Гамалія» на слова Т. Шевченка для чоловічого, жіночого та мішаного хорів і трьох солістів (1901), сценічна ораторія в 4 актах на сл. І.Луцика (1910), хори «Де срібнолентий Сян пливе», «До Русі» на текст громадського діяча, першого директора чоловічої української гімназії в Перемишлі Григорія Цеглинського (1892), дві Літургії, «Служба Божа» та ін. [9, с. 149; 6, с. 172–173].

Якщо у XIX столітті фахова освіта з вокалу та диригентського мистецтва була доступною еліті та нечисленним ентузіастам, музикантам-професіоналам з огляду на практичні потреби ремесла, то на початку XX століття, особливо в ситуації загострення міжнародного протистояння у роки після завершення першої світової війни, саме хорове мистецтво у суспільстві сприймається як вагомий засіб народного просвітництва, національного виховання, становлення громадянської та патріотичної позиції. Тому, хоровий спів стає обов'язковою складовою навчальних програм та інтенсивної позакласної діяльності учительських семінарій, народних, фахових, середніх шкіл (закладів товариства «Рідна школа» (заснованого у 1881 р.), «Учительська громада», «Краєвий шкільний союз»), гімназій, гуртків (кружків), курсів, вдосконалюється методика викладання предмету «спів». «Діяльність цього Товариства («Рідна школа» – *О.М.*) сприяла ...залученню найкращих фахівців, зусиллями яких було оновлено зміст диригентської та співацької підготовки в учительських семінаріях та на курсах. Серед них: С.Людкевич, В.Матюк, А.Вахнянин, М.Бойко, Ф.Колесса та інші – автори шкільних співаників для дітей та вчителів музики» [7, с. 13].

Саме виступи молодіжних хорових колективів склали основу «Святочних обходів», концертів, театральних вистав, «імпрез», як у колах так і в діяльності культурно-освітніх закладів: «...українських культурно-просвітніх товариств («Просвіти», «Рідної Школи»), молодіжних організацій («Сокіл», «Січ», «Пласт»), діяльність яких спрямовувалась на збереження національних, культурно-історичних традицій українського народу, і, у свою чергу, становила альтернативу державній структурі музичної освіти в Західній Україні» [3]. Окрім культурно-громадських і руханкових (гімнастичних) товариств до цього переліку варто долучити «Сільський господар», «Союз українок» та ін. Так, «Союзом українок» у Дрогобичі влаштовувалися концерти на честь Тараса Шевченка, Івана Франка, свята матері, Маланки, св. Миколая, «Андріївські вечори», а також «Свята народної ноші та звичаїв» у 1938 р. – оригінальної форми утвердження національних традицій, збереження регіональних культурних особливостей. Високим рівнем у цьому регіоні відрізнялися хорові колективи в приватній народній школі ім. Т.Шевченка та в організації «Пласт», що діяла при українській коєдукаційній гімназії ім. І.Франка та польській гімназії в Дрогобичі [1]. Основу тогочасного репертуару склали оригінальні твори українських композиторів (наддніпрянських і західноукраїнських), українські народні пісні в опрацюванні М.Лисенка, М.Леонтовича, К.Стеценка, Я.Степового, О.Кошиця, Ф.Колесси, С.Людкевича, О.Нижанківського та ін.

У 1906 р. Львівському Університеті з ініціативи «Академічного братства» і при підтримці «Бояна» було створено студентський (академічний) хор «Бандурист» – перший студентський хоровий колектив. Його організатором та першим диригентом був Іван Смолинський, уродженець Перемищини, а серед учасників були Богдан Вахнянин, Адам Коцко, Тарас Шухевич, Роман Любінецький, Петро Артимович, Станіслав Людкевич, Микола Лепкий. У його концертах та гастрольних подорожах по Галичині брав участь Гнат Хоткевич, що, імовірно і дало назву колективу [13, с. 173–174].

Цікавими є приклади міжнародної співпраці освітніх закладів: святкування з виступами шкільних хорів польсько-українського складу у жіночій школі імені Ядвіги в Станіславі 15 березня 1894 року*, концерт на честь Т. Шевченка та А. Міцкевича за участю вихованців львівської вчительської семінарії 5 березня 1895 року, підготований О. Нижанківським та К. Штоллем з хоровими композиціями С. Воробкевича, Г. Ярецького, Я. Галля, М. Лисенка, Й. Баха та ін. [12, с. 99], Шевченківські вечорниці Золочівської гімназії (24 березня 1900 року) з українцями, поляками та євреями у складі учнівського хору** [3]. До цього переліку варто віднести й концерт товариства

* Діло. – 1894. – Ч.52.

** Діло. – 1900. – Ч.61, 62.

«Лютня» 20 січня 1882 р. в Тернополі на користь місцевої «Руської Бурси»^{*}.

Зрозуміло, інтенсивність аматорського хорового руху зумовила активний розвиток творчості, орієнтованої на сили подібних колективів. Серед авторів композицій, які найчастіше зустрічаємо в українських концертних програмах Галичини першої половини ХХ століття знову є і професійні мистці і композитори-практики: К. Стеценко, М. Леонтович, Ф. Колесса, О. Кошиць, О. Нижанківський, Я. Яциневич, Р. Купчинський, Д. Котко, Я. Ярославенко, А. Гнатишин, П. Козицький, вирішені у національно-романтичних стилістичних засадах.

Творчий доробок диригентів та композиторів-практиків, який зумовлений досвідом співпраці з духовними установами, хоровими товариствами, освітніми осередками характеризує репертуарні запити української спільноти регіону даного періоду. Великий внесок у справу організації хорових колективів та поповнення виконавського репертуару зробили **Євген і Тадей Купчинські**^{**} та мистець з українсько-литовським національним корінням, **Йосиф Кишакевич** – співзасновник «Перемиського Бояна», для якого створює репертуар, а після М. Копка та Д. Січинського – очолює його хор. Серед композицій для цього колективу відомі 14 хорових композицій та сольні твори, зокрема балада «Калина» хорова поема «Катерина», канати «Гарасова ніч», «Наша дума», «На вічну пам'ять Котляревському», хор «Заповіт», композиція «Ой нема, нема ні вітру ні хвилі» для хору з оркестром на тексти Т. Шевченка, хорові твори на сл. О. Олеся, Х. Алчевської, Бальмонт-Левицької, Лесі Українки (кантата «Шевченкові», хор «Місяць ясененький»), Я. Щоголіва («До моря»), В. Щурата («Вечірній час» та «Най пісня лунає» для хору з оркестром), С. Руданського («Гей, браття козаки»), Б. Лисянського («До світла, до сонця»), В. Масляка (балада «Рута», кантата «Великі роковини» пам'яті І. Котляревського), кант «Все упованіє моє». Також викладав музику і спів у Дівочому інституті та українській гімназії, для яких створив три триголосних жіночі хори у супроводі фортепіано та 2 кантати [6, с. 178–179; 9, с. 134–135].

Винятковою за значимістю і вагою внеску у суспільно-культурний процес є діяльність священика, диригента, педагога, громадсько-музичного діяча, **Северина Сапруна**. Його диригентська практика була інтенсивною та обширною: мистець став засновником та керівником «Хору української молоді», чоловічого хору міщанського товариства «Зоря» та ін. Продовжуючи напрацювання В. Вельгуша у 1910-х роках очолив роботу хору церкви Пресв. Трійці при Василянському парафіяльному соборі м. Дрогобича, піднявши її на винятково високий професійний рівень, концертуючи з ним у Дрогобичі, Бориславі, Самборі, Стрию, що сприяло розвитку хорової культури регіону. У репертуарі колективу були зразки української та світової класики^{***}, а також галицьких композиторів-аматорів.

Музикант успішно виявив себе як диригент великого мішаного (понад 80 учасників) та чоловічого хорів «Дрогобицького Бояна»^{****}. У 1941-1944 рр. у Львові будучи директором Інституту народної творчості, ініціював і виступив організатором краевого конкурсу українських хорів Галичини, присвяченого 100-річчю М. Лисенка (1942)^{*****} [1, с. 11].

Серед мистців, які здійснили величезний вплив на становлення і професіоналізацію виконавського-хорового процесу західноукраїнського регіону, підняли його на принципово новий виконавський щабель і визначили нові аспекти у забезпеченні виконавського репертуару слід особливо увагу приділити Д. Котку та Я. Барничу.

Диригентська діяльність **Дмитра Котка** досягла апогею у 1920-ті роки. Кінець 1921 року – період створення знаменитої котківської «шістнадцятки» – першого складу хору, який був дібраний з колишніх студентів та випускників музичних навчальних закладів Наддніпрянщини з блискучими

* Sprawozdanie Towarzystwa «Lwowski Chór Męski» za drugi rok istnienia, t. j. od 12. Listopada 1881 do końca Października 1882. / Z polecenia Zarządu skreślił Emil Łapicki, członek Zarządu. – Lwów 1882, s. 10 [4].

** **Євген Купчинський** – учасник «Дванадцятки» під керівництвом О. Нижанківського, диригент та організатор селянських хорів сільських хорів у Рівневі та Сорошкому, композитор, співак і цитрист-віртуоз, автор численних хорових обробок народних пісень. **Тадей Купчинський** – хоровий диригент, актор, режисер, громадський діяч та організатор. Засновник хору «Сурма» у Львові та один з керівників «Українського людového театру», автор духовних пісень та упорядник хорової збірки колядок та шедрівок.

*** Д. Бортнянський «Скажи ми, Господи», «Символ віри»; А. Ведель «Доколе, Господи»; М. Лисенко «Пречистая Діво Мати», Й. Гайдн «Сім слів»; О. Архангельський «Милость мира», П. Турчанинов «Херувимська пісня», М. Копко «Небес Царице», С. Сапун «О, спомагай нас».

**** Керування цими хорами згодом передавав професійним музикантам М. Іваненкові, Б. П'юркові.

***** На честь о. С. Сапруна 1997 в Дрогобичі відкрито меморіальну таблицю, засновано до 100-річчя від дня народження хоровий конкурс (1997, 2000, проф. М. Бурбан), проведено наукову конференцію (на базі музично-педагогічного факультету Дрогобицького педагогічного інституту), видано збірник «Крихти» (Львів, 1999).

голосовими даними, що діяв на підставах кооперативного підприємства. У роботі диригента відзначали вимогливе ставлення до якості звуковидобування та володіння текстом у хористів, послідовну, точну роботу над деталями в репетиційний період і строге дотримання їх на концерті, особливий, економний жест, широке застосування *pp* і *mormorando*. Окрім обробок народних пісень програми включали різноманітні хоріві твори українських композиторів XVIII–XX-го століття. Проте значення діяльності хору не обмежується лише концертними успіхами, не варто забувати також і великий вплив хору Д.Котка 20-х років на просвітянський рух, а згідно твердженню М.Бурбана: «Хор Дмитра Котка – унікальне явище: це школа диригентів, співаків, народних просвітителів» [2, с. 45].

У період викладання у Духовній семінарії Д.Котка опанував з її хором літургію Й.Кишакевича, канти «Про Страшний суд», «Через поле широкее», «Покаяніє» А.Веделя, оригінальні твори та фольклорні обробки К.Стеценка, Г.Давидовського, М.Леонтовича, О.Нижанківського, Ф.Абта, та композиції самого диригента: «Ой, виїхав козак», колядки та щедрівки. З цим навчальним колективом брав участь у євхаристійному конгресі у Познані у червні 1930 р., виконуючи літургійну музику. Хором семінарії після Д.Котка керували М.Колесса та від 1938 року – Мирослав Антонович – майбутній визначний хоровий диригент, оперний співак, музикознавець, композитор*.

Незабаром за участю кількох хорових колективів під орудою Д.Котка у Львові було організовано капелу «Трембіта», а згодом – з 1945 по 1951 мистець став художнім керівником Гуцульського ансамблю пісні і танцю, виконуючи завдання реорганізації та відновлення концертної діяльності колективу [11, с. 8]. Під його провідом колектив (який включав хоровий та хореографічний підрозділи) виступав у супроводі оркестру народних інструментів і провадив широку гастрольну діяльність (Москва, Прибалтика, Північний Кавказ, середня Азія, Поволжя, Алтайський і Краснодарський край, Сибір, Далекий Схід) [11, с. 86–87]. Після заслання у таборі та реабілітації (з 1956 року) мистець керував капелою УТОС та хором церкви св. Юра у Львові.

У репертуарі більшості професійних та аматорських хорових колективів є його твори: фольклорні хоріві обробки: «Дзвони дзвонять», «Ой, виїхав козак на сивій кобилі», «Ой, в Єрусалимі», «Ой наїхали вози з України», а також зразки духовної музики, транскрипцій й аранжування (зокрема «Ставок заснув» Ф.Абта – переклад для хору Д.Котка, сл. Т.Курпіти, «Світе тихий» та ін).

Серед хормейстерів-практиків, які сформували регіональний тип хорового аранжування та фольклорної обробки Івано-Франківщини, слід виділити **Ярослава Барнича**. Практична діяльність мистця винятково багатогранна і плідна: диригент театрів українських товариств «Руська бесіда» у Львові та «Просвіта» в Ужгороді, аматорського театру у Самборі, диригент хорів «Боян» та «Самбірський Боян», викладач церковної музики та диригент «Станіславського бояна», організатор і керівник Гуцульського ансамблю пісні і танцю (1940), симфонічного оркестру в Станіславській філармонії (1939-1941) музичний керівник та диригент оркестру Львівського оперного театру (1941-1944), а після еміграції (1950) – диригент Українського хору ім. Т.Шевченка у Клівленді (США).

Основним жанром творчості Я.Барнича є оригінальні хоріві композиції переважно на тексти Юрія Шкрумеляка, а також хоріві мініатюри «Львів» на сл. Т.Курпіти, «Світе тихий» на сл. Т.Шевченка, «В Стрийському парку», «Богородице Діво» та фольклорні обробки «Ой, нагорі два дубки», «Ой, легойка коломийка», «У неділю надворі музики заграли», «Ой, маю я чорні брови», вокально-хореографічна сюїта «Верховина» на фольклорному матеріалі.

Таким чином, творчість композиторів-практиків Галичини окресленого періоду зумовлюється репертуарними потребами, рівнем та призначенням очолюваних колективів, соціокультурними запитами, полінаціональними традиціями регіону та характером фахової освіти. Особливим явищем XX століття є традиція українських хорових радіотрансляцій та функціонування хорових колективів при музичних редакціях радіо, що вивело популяризацію хорового мистецтва, масштаб та географію діяльності хорових колективів на новітній щабель**.

Професіоналізація музично-освітнього процесу та досвід різнобічної концертної діяльності

* Як диригент, композитор, аранжувальник та суспільний діяч сформувався під враженням спілкування та співпраці з Д.Котком (у Духовній семінарії) та М. Колессою (у «Студіо-хорі»). У еміграції (від 1946 р.) - музичний керівник і диригент табірної театру «Розвага у Новому Ульмі», організатор і художній керівник «Візантійського хору» (1951) та хору ім. Миколи Лисенка в голландському місті Утрехті (1997).

** З огляду на виняткову популярність і нетрадиційність церковної музики у київській традиції в Галичині «Наддніпрянський хор» Д. Котка колектив було запрошено виконати літургію у церкві святого Духа Духовної семінарії у Львові, а польська влада дала дозвіл на виконання служби по радіо, яке транслювалось з Успенської Волоської церкви, що було винятковим за національною і мистецькою значимістю явищем.

зумовлює появу хорових колективів з професійним складом виконавців, які очолювали керівники з ґрунтовною диригентсько-хоровою освітою – тобто перші професійні хори, що було небуденним явищем в українському хоровому мистецтві. Такими варто вважати «Український Наддніпрянський хор» Д.Котка, «Студіо-хор» М.Колесси, «Хор української молоді» С.Сапруна та ін.

1. Бермес І. Л. Хорове життя Дрогобиччини першої половини ХХ ст. в контексті духовного розвитку Галичини : автореф. дис. на здоб. наук. ст. канд. мистецтвознав. : спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво» / Ірина Лаврентіївна Бермес. – К., 2006. – 20 с.
2. Бурбан М. Хорове виконавство Львівщини. Хори. Диригенти : Посібник–довідник / Михайло Бурбан. – Дрогобич – Львів : Дрогобицький Державний Педагогічний Університет ім. І. Франка, ОЦНТ, ОБВМС – 1999. – 279 с.
3. Гринюк О. Роль міжнаціональних контактів у розвитку дитячого хорового виконавства Західної України кінця ХVІІІ – першої третини ХХ ст. [Електронний ресурс] / Олександра Гринюк // Режим доступу : <http://www.google.com/url?sa>
4. Мазепа Л.З. Шлях до музичної Академії у Львові [у 2-х тт.] / Лешек Мазепа, Тереса Мазепа. – Львів : СПОЛОМ, 2003. – Т. 1. – 288 с.
5. Медведик П. Діячі музичної культури (Матеріали до біо– бібліографічного словника / Петро Медведик // Записки Наукового товариства ім. Т.Шевченка. Праці музикознавчої комісії. – Львів : НТШ, 1996. – Т. ССХХХІІ. – С. 464–560.
6. Михальчишин Я. Плугатарі галицької землі // Ярослав Михальчишин. З музикою крізь життя / [Упоряд. Л.Мелех–Яросевич]. – Львів : Каменярь, 1992. – С. 20–24.
7. Мороз Л. В. Диригентсько–хорове мистецтво Галичини другої половини ХІХ – першої третини ХХ століття : Автореф. дис... канд. мистецтвозн. : спец. 17.00.01 Теорія та історія культури / Леся Мороз. – Прикарпатський ун–т ім. Василя Стефаника. – К., 2003. – 19 с.
8. Мочульський І. Я співав в багатьох хорах Львівщини / Іван Мочульський // Дмитро Котко та його хори. Статті, рецензії, спогади, документи. – Дрогобич : Відродження, 2000 – 336 с.
9. Муха А. Композитори України та української діаспори : Довідник. – К. : Музична Україна, 2004. – Німилович О. Композитор, дослідник, виконавець – отець Микола Кумановський / Олександра Німилович. // Наукові записки. – Сер. : Мистецтвознавство. – Київ–Тернопіль : Тернопільський держ. пед. ун–т ім. В. Гнатюка, 2003. – № 2 (11). – С. 3–9.
10. Пташник Б. Й. Життя для народу / Б. Й. Пташник // Аксіоми для нащадків : Українські імена у світовій науці. 36 нарисів / упор. Романчук О. К. - Львів, 1992. - С. 142-169.
11. Стельмашук С. Гуцульський ансамбль пісні і танцю / Степан Стельмашук. // Дмитро Котко та його хори : статті, рецензії, спогади, документи. / [ред. – упор. С.Стельмашук]. – Дрогобич : Відродження, 2000. – С. 85 – 88.
12. Черепанин М.В. Музична культура Галичини другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст. : монографія / М.В.Черепанин. – К. : Вежа, 1997. – 328 с.
13. Штундер З. Станіслав Людкевич. Життя і творчість / Зіновія Штундер. – Львів : ПП «Бінар», 2005. – Т. І. (1879 – 1939). – 636 с.

В статтє осуццествлено рассмотрение факторов формирования особенностей хорового творчества композиторов-практиков Галичины ХІХ – нач. ХХ века. Выявлена его обусловленность репертуарными потребностями, уровнем и предназначением возглавляемых коллективов, социокультурными запросами, полинациональными традициями региона и характером профессионального образования.

Ключевые слова: *композитор-практик, хоровое творчество, региональные традиции.*

The article by consideration of the factors forming features creative works of composers of choral practitioners Galicia nineteenth – early twentieth century. Revealed its conditionality repertoire needs, level and feature-led groups, socio-cultural queries polinatsionality traditions of the region and the nature of special education.

Keywords: *composer-practices, choral works, regional traditions.*